

MOSTADMARK JERNVERKS VENNER
POSTBOKS 30,
7550 HOMMELVIK

OM GRUVEDRIFT I VENNAFJELLET OG MOSTADMARK

Torvald Venn forteller til sønnen Ola T Venn

Nedtegnet av Nils Bakmark 1996

MOSTADMARK JERNVERKS VENNER
POSTBOKS 30,
7550 HOMMELVIK

**TORVALD VENN [1] FORTELLER OM GRUVEDRIFT I VENNAFJELLET OG
I MOSTADMARK TIL SØNNEN OLA T. VENN.**

Omkring 1918-19 var jeg med og kjørte svovelkis fra Langjonggruva på Vennafjellet. Vi kjørte ned til Hommelvik hvor malmen ble lagret vest for Hommelvik stasjon. Jeg vet ikke om den ble sendt videre med jernbane, eller om den ble frakta ut med båt.

I Langjonggruva hadde det vært drevet med diamantboring noen år tidligere. Det var Backhe fra Trondheim som hadde investert penger i drifta her. Han var her i Mostadmark også med flere arbeidslag.

Drifta ved Langjong varte ett år. Vi kjørte på vinterstid og utover mot våren. Fra Langjong kjørte vi ned til Fuglemsgvollen, videre ned den bratte bakken mot Svendalstjønna og videre på vestsida av tjønna og ned til Haukåbrua.

Mange ganger var det snøstorm og veien blåste igjen. Da hendte det at vi kjørte oss fast. For å komme videre måtte vi kaste av litt malm slik at vi kom oss løs igjen. Etterpå dro vi tilbake og hentet malmen, men ofte var den borte i snøfonnene. Når det så kunne være flere slike staup etter hverandre ble det veldig slitsomt å ta seg fram.

Det var hester både fra Mostadmark og Selbu, men flest selbuhester. Fra Selbu var den en som hette Litj-Iver. Etternavnet husker jeg ikke, men han hadde trefot. Det ble fortalt at han en gang kom kjørende ned fra fjellet. Veien var dårlig med mange stauper og mye snø. I tillegg var det seint på kveldei og mørkt. Da han var frampå fjellet og skulle ned brattbakkene mot Haukåbrua, kjørte han utfor veien og mistet trefoten. Men han ga seg ikke for det. Han grov fram trefoten fra snøen, tredde den på plass og for videre.

Etter at vi var kommet ned til Hommelvik, ble malmen kjørt på ei vekt og veid. Det var Ole Høiby, sønn til Per Høiby som foretok veiinga. Han betalte for kjøringa og det var bestandig greit oppgjør.

Til å frakte malmen ble det brukt langslede, men flere av selbyggene brukte støttinger med kasse på. De hadde som regel kjørt fra andre gruver før. Hestene som ble brukt var for det meste dølahester med unntak av noen fjordinger.

Om morgenen kjørte jeg opp til fjellet, lesset på et lass og kjørte tilbake til Mostadmark. Der satte jeg igjen sleden ved Korsveiom [2] og hentet den der andre dagen. Så ble det kjørt hjemmefra og ned til Hommelvik og så heim igjen. Det tok to dager med ett lass. På den tiden ble ikke Selbuveien brøytet, så det kunne være en stri tur mange ganger fram og tilbake.

Før Langjonggruva kom i drift ble det drevet i Lauvdalen [3]. De begynte om høsten, omkring september, og holdt- på til ut i januar. Kjøringa begynte når de var ferdige med sprenginga. Jeg tror det var Backhe som drev gruvene der også. Det var flere menn i arbeid i Lauvdalen enn på Langjon.

En annen gruve i nærheten var Svegruva eller "Svea" som de sa. Der var det flere gruver som lå i samme området. Det ble kjørt fra en skeideplass hvor dårlig malm ble banket vekk. Det ble brukt feisel, bor og dynamitt.

En gang holdt det på å bli en ulykke. På "Svea" var det en stiger som hette Olsen [4]. Han var omkring 60 år og kom nordfra. Han hadde vært arbeidsløs og hadde oppholdt seg i Mostadmark i lengre tid.

Det var en kanal som gikk innover fjellet der som ble tatt opp. Det måtte være i 1870-åra de først hadde sprengt der. Den gang ventet de å finne kobberkis. I enden av tunnelen var det en synk på et par meter. Den skulle vi tømme for vann. Dette var et arbeid som to-tre mann holdt på med det i flere dager. Vi måtte bære vannet et stykke i bøtter. Da vi var ferdige, gikk stiger Olsen ned i synken for å finne malmåra. Han laget et hull og gjorde klar til sprengning. Etter lading tente han på lunta. Så begynte han å lure på hvorledes han skulle komme seg opp. Jeg tilbød han hjelp, men han mente han skulle klare seg sjøl. Han hadde ei lykt i den ene handa, ei oljelampe med glassruter.

Jeg og en til stod oppå kanten. Vi ventet litt, men til slutt sa vi at han måtte komme seg opp før det smalt. Det er god tid, sa han, lunta er lang. Han stod fremdeles der uten å gjøre noen som helst. Nei, nå må du ha deg opp, sa jeg, det smeller vel snart? Det ble nå litt rørelse i han da, men der han hadde tenkt å klatre opp, raste det ut. Lykta slokna, og det ble mørkt.

Jeg så ut mot skråninga, det var mye løs jord og stein fra gruva på kanten. Løsmassen hadde ligget der lenge, kanskje i mer enn 100 år. Det var ikke mye å ta tak i. Han ble litt urolig, så jeg ropte til han at han måtte klatre opp så mye at jeg kunne ta tak i handa hans. Det ville han ikke vite av. Vi blir vel liggende nedi der begge to, mente han. Nei, han måtte bare komme, så skulle vi prøve i alle fall. Jeg tok tak i handa hans og dro han opp. Etter at han var kommet opp, gikk han rundt og skjelte ei stund på de andre som hadde gått i dekning. Så kom vi oss i dekning sjøl idet det smalt. Etterpå da han hadde roet seg ned, innrømmet han at det hadde begynt å bli knapt med tid.

Det ble ikke transportert vekk så mye malm fra "Svea". Det ble heller ikke skutt ut så mye malm. Vi drev mest med prøve-skjerping på kobberkis.

I 1870-åra var det et tysk-fransk selskap som drev der. Men det ble krig og folka reiste heim. De ble visstnok drept ble det fortalt. Det var i alle fall ingen som kom tilbake. Men den sjakta hvor synken lå, den skal vises den dag i dag.

Et lite stykke fra synken ligger det ei myr med et lite tjern på. De trodde det var der det først hadde vært gruvedrift. Det var vannet som var problemet, da de ikke hadde noen form for lensing eller rørsystem. Men hadde det vært i senere tid hadde det ikke vært noe problem.

Arbeidsfolket på "Svea" var fra flere kanter av landet. Det var noen Mostinger, i alle fall var borsmeden fra Mostadmark 5]

Borte i Nonshaugen er det tre gruvehull også. Det er eldre gruver hvor det ble tatt ut jernkis [6], som ble kjørt ned til Jernverket. Der kan vi se spor etter borehull, men det ble brukt ved til å varme opp fjellet i tillegg. Enda er det en del malm utenfor gruvene.

MERKNADER:

Nedtegnelsen er gjort av Nils Bakmark høsten 1996 basert på et lydbåndopptak som eies av Ola T. Venn.

[1] Torvald Venn f. 25.07.1895, d. 29.11.1979.

[2] Veikrysset hvor veien til Venn begynner ved samvirkelaget i Mostadmark.

[3] Fra Lauvdalen er det et bilde hvor Thorvald Viken, Torstein Sneisen og Torvald Venn er med.

[4] Stiger Olsen døde i 1923. Han bodde på Viken Nedre og ble gravlagt på kirkegården i Hommelvik. Grava vises ikke i dag

[5] Det var Ola Viken.

[6] Jernkis er her det samme som magnetitt. Nils Bakmark og Bård Nonstad har målt opp og fotografert Nonshauggruvene. Dette materialet oppbevares i arkivet til Mostadmark Jernverks Venner.